Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXIX. | Число 258. | Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 4. падолиста, 1921. | VOL. XXIX. | No. 258. | Jersey City, N. J., Friday, November 4, 1921. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

МАЙНЕРИ ВИХОДЯТЬ НА СТРАЙК

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 2. падолиста. — Щоби запротестувати проти рішення федер[illegible]льного судді Ендерсона, котрий заборонив майнерській ю[illegible]і організувати далі майнерів, майнери мягкого вугля в рі[illegible]сторонах краю почали виходити на страйк.

В стейті Індіяна вийшл[illegible] страйк коло 25.000 майнерів, в наслідок чого зам[illegible] 200 шибів. Страйк тим замітнійший, що урядни[illegible] видали ніякого приказу юністам виходити на [illegible] держуючися погляду, що так довго не треба заряд[illegible]айку, як довго властителі копалень дійсно не почну[illegible] волі судді Ендерсона, котрий заборонив їм відтя[illegible] чої заплати їх належитости для юнії.

Юнійні заряди дістали [illegible] завоздання з других округів мягкого вугля, передовсім [illegible]рикту Питсбурга, в стейті Пенсилвенії. Предсідатель [illegible]ства властителів копалень в свому дистрикті повідоми[illegible] що він буде придержуватися зарядження судді Ендерсо[illegible] наслідок сього можна сподіватися страйку яких 40.000 [illegible]ерів сього округа.

СУДОВЕ РІШЕННЄ ПРИКАЗУЄ ПРИНЯТИ НАЗАД СТРАЙКАРІВ.

ГАВСТОН, Тексас, 2. падолиста. — Федеральний суддя Гачинсон видав оречення в справ юнійних трейнменів зелізниці Інтернешенел енд Ґрейт Нордерн Рейлвей, котрі були застрайкували дня 22. жовтня на основі того самого рішення юнійних урядників, після котрого другі зелізничі робітники мали виходити на страйк дня 30. жовтня.

Як відомо, страйк зелізничих робітників був опісля полагоджений і відкликаний юніями, що його були зарядили. Звідси виринула потреба полагодження страйку зелізничників на зелізниці в Тексас. Зелізниця не хотіла приняти страйкарів назад до служби, але суд своїм рішенням примушує її се зробити. Робітників мається приняти на 30 днів на пробу, по скінченню котро ї зелізниця має сказати, котрих робітників вона приймає на стало, а котрих відкидає, і з якої причини. Зелізниця має приняти їх за заплатою, яку вони побирали перед страйком, і не сміє відбирати нікому прав старшиньства, якого він дослужився.

Юнія має до пятниці повідомити суд, що вона думає про рішенне суду.

СПРОБИ ПОЛАГОДЖЕННЯ СТРАЙКУ МОЛОЧАРСЬКИХ ВІЗНИКІВ В НЮ ЙОРКУ НЕ ПОВЕЛИСЯ.

НЮ ЙОРК, 2. падолиста. — Зусилля міських властий Ню Йорку довести до полагодження страйку 12.000 молочарських візників, не повелися.

Представники візників згодилися віддати справу роземному судови, але властителі молочарських підприємств не згодилися на се, бо вони не хочуть признавати юнії. Молочарські підприємства постановили видно боротися за справу права організації до кінця.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН ПРОТИВИТЬСЯ АМНЕСТІЇ ДЛЯ ДЕБСА.

КАНЗАС СИТІ, 2. падолиста. — Американський Леґіон, організація ветеранів „великої війни", на своїй ґенеральній конвенції, що відбувається тепер в сьому місті, приняла одноголосно резолюцію, протестуючу проти амнестії (дарування кари) Юджинови Дебсови та другим політичним вязням в американських тюрмах.

СЕНАТОР ПОВТАРЯЄ СВОЇ ЗАКИДИ ЗЛОВЖИТКІВ В АМЕРИКАНСЬКІЙ АРМІЇ.

ВАШІНҐТОН, 2. падолиста. — Сенатор Вотсон з Джорджії, котрий підняв сими днями сензаційні закиди жорстокостий американських офіцирів проти американських жовнірів, повторив нині свої закиди.

Він заявив, що зараз по тім, як телеґрами рознесли його закиди по всіх закутинах Америки, він дістав з ріжних сторін признання та потвердження. Богато людий, бувший жовнірів в американській армії, згодилося свідчити про правдивість його закидів. Вотсон заявив, що межи свідками, які добровільно до нього зголосилися, є один майор американської армії.

В своїй промові Вотсон боронився також проти закиду, що мовляв його ревеляції (розкриття) звернені проти чести американської армії; сенатор виказував, що він не звертається проти чести армії, а проти тих офіцирів, що надуживали своєї влади і заховувалися жорстоко.

КОНҐРЕС ХОЧЕ УХВАЛИТИ ДЕНЬ 11. ПАДОЛИСТА НАЦІОНАЛЬНИМ СВЯТОМ.

ВАШІНҐТОН, 2. падолиста. — Конґрес постановив проголосити день 11. падолиста національним святом по всіх стейтах. В тій ціли ухвалено резолюцію, котрою проситься президента Злучених Держав та стейтових ґубернаторів проголосити сей день святом. Свято має бути установлене в честь невідомого героя, котрого тіло привезено з побоєвища у Франції.

ЗАКОНОПРОЄКТ В КОРИСТЬ СЛАБОГО ПИВА І ВИНА.

ВАШІНҐТОН, 2. падолиста. — Конґресмен Бренен з Мишіґен вніс законопроект, щоби дозволити вирîб слабих вин та пива, а з опдатків, побираних за їх виріб, платити американським жовнірам „бонус". Напитки не мають мати більше алькоголю, як 4 процент.

УКРАЇНЦІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ В МІЖНАРОДНІЙ ВИСТАВІ В НЮ ЙОРКУ.

В Ню Йорку отворено в суботу, дня 29. жовтня с. р., велику виставу, уладжену всіми народностями, які склались на американську націю, у великій касарні 71-ого полку (71 Реджимент Арморі) при 34-тій улиці і Парк евеню.

Вистава буде тривати два тижні і буде замкнена 12-го падолиста с. р.

Українці на виставі мають свій окремий відділ. Також будуть брати участь в походах і концертах.

Тикети на виставу можна дістати при касі від 34-ої улиці.

ІРЛЯНДЦІ В АМЕРИЦІ НА ДОПОМОГУ ІРЛЯНДІЇ.

Американський Комітет для Допомоги Ірляндії видав вже міліон долярів на поміч землякам потерпівшим в тій боротьбі, що отсе руйнує ірляндську землю і народ. Коштом того міліон поратовано яких 50.000 людей, що через зруйнування домів, фабрик, арештовання робітників і т. д. лишилися без хати і без хліба. Доси американський комітет допомагав тільки тих, що потребували негайного поратунку і для відбудови понівеченої країни не вспів ще нічого зробити. Одначе і для того сподіваються найбільшої помочі з Америки. Кошти відбудови самих кооперативних молочарень облічено на цілий міліон долярів, і Американський Комітет для Допомоги Ірляндії рішив в першу чергу відновити діяльність тих молочарень. Цілковити зруйнування тих молочних кооператив не лиш відобрало роботу й заробіток від тисячів робітників, а й примусило ірляндських селян випробувати корови. Через те і по містах вже не стає молока для бдінійшого населення і навіть для дітей.

ПОЛЬСЬКА МІСІЯ НА ВАШІНҐТОНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ?

На корабли „Ню Йорк", що належить до Польської Навіґаційної Ко., приїхало в неділю чотирох польських офіцирів. Вони кажуть, що приїхали на те, щоби обїхати польські кольонії в Америці, просячи від американських Поляків помочи для тої части Горішнього Шлеска, що недавна була відступлена Польщі на основі рішення Ліґи Народів. Підозрівають, що їх приїзд стоїть в звязи з вашінґтонською конференцією для зменчення зброень, хоч самі офіцери заперечують сьому.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ПОРАДА ГОЛОДУЮЧИМ.

Вірний спосіб ратуватись від голоду не в тому, пише большевицька ґазета „Известия" (виходить в Москві) щоб видобувать готові гроші з гаманців, а в тому, щоб годуватись горіхами, каштанами, жолудями, корінням лопуха, кульбаби, та насінням ріжних диких рослин. Колиб зібрати 200,000.000 пудів коріння, то сього вистарчилоб на усіх голодних.

КАНАДІЙСЬКА РОБІТНИЧА ПАРТІЯ.

Ця партія має на меті зміну теперішної економічної та суспільної системи. Длятого признають свою солідарність з робітниками цілого світа. Як о середник до тої цили і для заспокоєння своїх пекучих потреб, пропонує вона слідуючу платформу:

Безробіттє: Державне забезпеченнє на кошт промислу і управильненнє еміґрації:

Публична власність і демократична контроля над всіми публичними підприємствами для публичного вжитку.

Виборча реформа. Пропорціональне представництво в парляменті.

Пенсія на старість. Асекурація від недуги і каліцтва.

Знесеннє невиборних законодатних тіл.

Міжнароднє розоруженнє.

Безпосереднє законодавство. Ініціятива, референдум і відклик.

Виконаннє припоручень Вашинґтонської конференції Праці, осоливо 8 годинного дня праці.

Знесеннє поправок до Іміґраційного Акту, яким постановляється депортацію (відсилку) британських горожан.

Податок після вартости землі, скасованнє податків на життеві конечности та усуненнє фіскального законодавства.

Оподаткованнє капіталу для зменьшення военного довгу.

СОВЄТСЬКІ АНГЕЛИ ЗАГРАНИЦЕЮ

Члени московської совєтської місії ревно працюють Совєтський посол у Варшаві, Карахан, купує підроблені документи; другі спекулюють закордонною валютою, за що трох з них відкликано до Москви; а один навіть утік, захопивши скарбові гроші.

ВИКРИВАЮТЬ КОРОЛІВСЬКІ ПЛЯНИ ПІЛСУДСЬКОГО

У варшавському соймі викликала сензацію нітернеляція Національного Звйонзка" в справі державного перевороту в Польщі, який мають приготовити польські військові круги.

СВЯТІ МОСКОВСЬКІ КОМУНІСТИ

Московські большевицькі ґазети доносять:

25.000 злочинців-комуністів, покараних судом, зареєстровано в совєтській Росії; з них 22% за хабарництво.

ЯПОНСЬКА ІМПЕРІЯ.

(З Бюлетену Ґеоґрафічного Товариства).

Ґеоґрафічне положення і велико-державний розріст Японії пригадують до певної міри історію й ґеоґрафію Англії і британських островів. Так як британські острови розмістились біля берегів Европи і проти атлянтийського океану, так само положені японські острови у відношеню до Азії і Тихого Океану. Обидві держави поширили свою владу далеко поза свої національні і ґеоґрафічні границі, і для того обі кинулись на море і оперлись на свою морську силу.

Та є й ріжниці в розвитку обох імперій. Як тільки Анґлія виросла в силу, її державні керманичі сейчас і по нинішний день понехали всяку думку про територіяльні здобичі в Европі. Своїх кольоністів Англія скерувала за море, у всі частини світу, англійськими поселенцями занято країни по всіх морях і по всіх землях, британська фльота охороняла їх звязок з британськими островами і Англія стала центром велетенської та по всім світі розкинутої імперії. Японія так далеко ніколи не забігала і поралася тільки поміж близшими та дальшими сусідами, захоплюючи собі колонії скільки можна близше державного центра.

Ще в половині девятнайцятого століття Японія займала тільки три південні острови з цілої ґрупи пяти великих островів японського архіпелягу. Щойно в 70-их роках японське правительство почало кольонізувати четвертий остров на півночі, Єзо, і зголосило свої претенції до пятого-Сахаліну. Та японські кольоністи не показували охоти населятись на холоднім і непривітнім Єзо, а Сахалін забрала Росія собі. Тоді Японія обернулась на полудне і не дивлючись на китайські протести анектувала цілий ряд малих і людних островів Лю-Чу, наближаючись все близдо великої й богатої формози.

Побіда у війні з Китаєм в Китаєм в 1895 році поставила Японію в ряд великих держав і дала її великі територіяльні здобутки. Китайці мусіли відступити Японії остров Формозу (тринайцять тисяч квадратових миль і три з половиною міліони населення) і півостров Ліастун (там де Порт-Артур) та признати независимість Кореї. Покищо европейським державам уло того за богато і Росія, Франція і Німеччина примусили Японію покинути Ліяотунґ, який зараз-же від Китаю виарендувала собі Росія.

Та побідивши у війні з Росією в 1904 році Японія скористала ще їльше: вона дістала назад Ліяотунґ з Порт-Артуром і ще південну половину Сахаліну і протекторат над Корєєю і „сферу впливу" в Манджурії.

В наслідок світової війни влада Японії ще поширилась на північ і полудне, на схід і захід. Свою „сферу впливу" Японія старається простягнути вже на Далекий Схід і Східну Сибір. Зараз на початку війни Японія відбила від Німеців кріпость Кіяочав в Китаю і врешті мирова конференція признала її „мандат" над трома групами острщовів на Тихім океані, які до війни належали до Німеччини (Маріянські, Каролінські і Маршалові острови). Островів тих є скільки соток і хоч всі вони малі і малопродуктивні та населення на них не більш пятьдесяти тисяч, але островами тими „огороджено" кілька міліонів квадратових миль Тихого Океану і для Японії вони мають ту саму вартість що Гавайські острови для Злучених Держав: се її торговельні стації на Тихім Океані і бази для военної фльоти у майбутній морській війні.

БРИТІЙСЬКИЙ МІНІСТЕР ХВАЛИТЬ МОСКОВСЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ ЗА ПРИЗНАННЄ ЦАРСЬКИХ ДОВГІВ

ЛОРД КОРЗОН КАЖЕ, ЩО БОЛЬШЕВИКИ ВСТУПИЛИ НА ОДИНОКИЙ ШЛЯХ ДЛЯ ПОРОЗУМІННЯ З ДРУГИМИ ДЕРЖАВАМИ.

ЛОНДОН, 2. падолиста. — Британський міністер заграничних справ, лорд Корзон, вислав минулого вітрка ноту до Леоніда Крассіна, большевицького комісаря промислу і торговлі, у справі недавної ноти Юрія Чічеріна, большевицького комісаря заграничних справ, в якій він заявив умовну згоду московського большевицького уряду признати заграничним капіталістам царські довги аж до 1914 року.

Лорд Корзон заявляє, що британське правительство вважає, що большевицький уряд, предкладаючи признаннє царських довгів, вступив на одинокий шлях, яким большевики можуть дійти до господарського співділання з другими державами.

Запевняють, що премієр Ллойд Джордж хоче сю справу обговорити з Красіном і відбуде з ним за кілька днів нараду.

БОРИС САВІНКОВ ПОКИНУВ ПОЛЬЩУ.

БЕРЛІН, 2. падолиста. — Большевики азявили були Польщі, що поти не виповнять зобовязань риського договору, поки в Польщі буде Борис Савінков, провідник російських соціялістів, ворожих большевикам.

На домаганнє польського уряду остаточно вчера Савінков покинув Польщу і приїхав до Праги, столиці Чехословаччини. По його виїзді большевики зараз виплатили Польщі 5 міліонів рублів в золоті.

Большевики тому так бояться Сваінкова, бо він має тайні організації в Росії і стоїть з ними в постійних зносинах.

ПОЛЬСЬКА АВТОНОМІЯ ДЛЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

БЕРЛІН, 21. жовтня. (Вл. кор. „Свободи"). — „Укр. Трибуна" повідомляє, що в варшавських урядових колах кружляють чутки, ніби цими днями до Ради Міністрів буде внесено урядовий проект автономії для Східної Галичини, незалежно від проєктів у цій справі, вироблених лівими ґрупами сойму. Правдоподібно, що у одного з міністрів зараз лежить вже готовий нарис проєкту, хоч невідомо, який саме характер мати-ме та „автономія з польської ласки".

НОВІ ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ.

БЕРЛІН, 21. жовтня. (Вл. кор. „Свободи"). — Збігці з Новоросійська повідомляють, що „зелені" повстанці протягом 18 годин мали в своїх руках столицю Кубані Катеринодар (по-большевицьки Краснодар). Повстанці розстріляли всіх захоплених там комуністів, у тім числі „ісполком" уповнім складі, одну „чрезвичайку" й військових начальників.

На чорноморськім побережу „зелені" на три дні були захопили місто Адлер.

Через Копенгаґу надійшла звістка, що на Харнівщині й Кубані виникли великі розрухи. Большевицькі органи були змушені припинити реквізицію хліба.

ІТАЛІЙСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ПРОТИ МОСКВИ.

БЕРЛІН, 21. жовтня. (Вл. кор. „Свободи"). — Зїзд італійських соціялістів закінчився відчитаннем листа представників третього (московського) інтернаціоналу Клари Цеткін і Анрі Валецького.

В цім листі московські делеґати ображено зазначають, що зїзд великою більшістю відкинув виключенне поміркованого крила з партії й ухвалив резолюцію, яка на словах висловлюється проти співробітництва з буржуазією, але на ділі згоджується на таке співробітництво. Цим зїзд капітулював перед поміркованою течією й свідомо та остаточно поставив італійську соціялістичну партію по-за межами третього інтернаціоналу.

Зїзд досить спокійно вислухав ці нарікання, а один із членів зїзду (Бачі) відповів, що цей виступ делеґатів третього інтернаціоналу ще раз показав, як мало московські большевики розуміються на правдивих потребах та інтересах італійського соціялістичного руху.

2,000,000,000,000 СОВЄТСЬКИХ РУБЛІВ ДЛЯ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО УРЯДОВОГО БАНКУ.

ВІДЕНЬ, 13. жовтня. — Тутешнє соєтське інформаційне бюро „Роста" доносить з Москви під датою 9. жовтня с. р. таку відомість:

Всеросійський Центральний виконуючий Комітет постановив, для двигнення промислу і хліборобства та для управильнення обігу гроший в Росії, основувати державний банк під управою комісаріяту скарбу, який має зачати свою діяльність біля 15. падолиста с. р.

Для створення капіталу (естини) віддається банкови 2 міліярди совєтських паперових рублів з державних фондів.

Комісаріятови скарбу поручено виготовити статут банку протягом тижня.

Замітка. — Перед війною тілько гроший Росія не мала, але якби була мала, то за них можна було побудувати міст довкола кулі земської. Тепер 2 міліярди совєтських рублів не представляє жадної вартости.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВИШИВАНИЙ.

Син спольщеного Габсбурґа, Кароля Стефана, із Зайбуш на Мазурщині, Вільгельм Габсбурґ, вчасі війни записався був до Українських Січових Стрільців, вбрався був у вишивану сорочку, а навіть назвав себе Українцем і приняв нове імя — Василь Вишиваний.

Се так подобалось кільком Українцям, його приятелям, що на ґвалт хотіли його оголосити українським королем. Не таким, що є в картах або в шахах, але таким правдивим, що сидить на троні в Києві або у Львові. За трон приятелі вже були-б постарались, тільки ще бракує українського королівства, аби там той трон з Вишиваним посадити.

Ціла та історія виглядає доволі забавно і комічно, але попри коміку вона може ще й нашкодити українській справі.

Передівсім серед Українців не повинно бути таких, котрі возяться з монархізмом; котрі хотіли би будувати королівство або царство на Україні.

Україна має давні РЕСПУБЛІКАНСЬКІ традиції і лише яко республіка вона може відродитись. Навіть якби гетьмана вибирано досмертним правителем, як було давно на Вкраїні, і тоді Україна буде республікою. І навіть якби хвилево нарід віддав йому диктаторську владу, то і тоді Україна ще буде республікою (далеко більше народоправною аніж советська республіка, де диктатор має владу не з волі народу але з волі горстки комуністів, а проти і всупереч волі народу).

Отже всі українські патріоти повинні погодитись на засаді, що Україна мусить бути республікою.

Хто-ж підносить монархістичні кличі, то шкодить українській справі. Шкодить на Україні і шкодить заграницею.

Зокремаж щодо особи Вишиваного, то навіть та горстка монархістів, як вони мимо свого політичного переконання є ще українськими патріотами, не повинні з ним возитись яко з кандидатом на український королівський престол, без огляду на се, чи такий престол є фантазією здійснимою, чи ні.

Є три причини, чому навіть приятелі Вишиваного повинні виректися спільности з його плянами: 1. Він є з роду ЗБАНКРОТОВАНИХ Габсбурґів. 2. Він є з роду збанкротованих ВОРОГІВ українського народу. 3. Він вийшов з родини СПОЛЬЩЕНОЇ.

Можливо, що власне длятого яка таємна польська рука його підсуває Українцям. Але, гадаємо, се повинно вистарчити навіть для тої горстки українських монархістів, аби його виреклись.

А українські республіканці повинні Вишиваного усунути навіть з української армії і з української політики.

Можна Вишиваному носити вишивану сорочку і вважатись і навіть називатись Українцем, але не слід його тягнути чи приймати до української політичної роботи, яку він тільки може скомпромітувати і їй зашкодити.

УКРАЇНСЬКИЙ ПОВОРОТ І МОСКОВСЬКА НАВАЛА НА УКРАЇНУ.

З голодних губерній Росії з липня місяця почався великий переселенчий рух Українців-виселенців на батьківщину, на Україну. Як каже Калінін, голова Всеросійського Центрального Виконуючого Комітету, вже проїхало не меньше як 150,000 Українців, але се число значно меньше супроти дійсности. Сам Калінін пояснює сей рух національним почуттем і тугою за рідним краєм, а не злиднями й голодом. Але, безперечно, що першим почином був голод.

Поворот Українців на батьківщину є відрадним явищем. Але рівночасно довідуємось і про друге дуже сумне явище наслідком голоднечі в Московщині. Именно дізнаємось і про — навалу Москалів на Україну.

Один кооператор, що недавно прибув з України до Західної Европи, оповідає, що йому довелось бачити такий похід на Україну. На протязі 20 верств ішов обоз з переселенцями. Попереду їхав большевицький комісар і коло нього маячив червоний прапор. Ся сарана винищує все по дорозі, і часто вступає в бійки з селянами.

Инші вісти, аж з Уралу, доносять, що тамошні цілі села московські вимандровують громадно на Україну.

Повторяється московська кольонізація України як була за царів.

Московські большевики насилають своїх кольоністів, а „український" президент Раковський і його компанія приймають їх з отвертими руками.

ЗА ШМАТ ГНИЛОЇ КОВБАСИ.

Замах Федака в освітленню таборових „дипльоматів".

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Стріли, які пролунали у Львові 25. вересня, здавалося-б, повинні були стрінути з боку **всіх Українців,** до якої-б партії вони не належали й з якої-б місцевости не походили, однакову оцінку. Ціла справа є настільки ясна й очевидна, причини й мотиви виступу Федака настільки зрозумілі для кожної безсторонної людини — не кажемо вже для кожного Українця, — що розбіжної оцінки тут ні в якім разі не можна було сподіватися.

Навіть польська преса й польські політичні діячі в певній своїй частині відгукнулись на замах Федака не з осудом, а з закидом проти безглуздої й брутальної політики польського уряду в Східній Гличині. „Свобода" вже подала в цій справі витяги з промови польського соціялістичного посла Дашинського й переказ статті варшавського „Роботніка". Нині можу ще доповнити сі польські відгуки уривком з краківського соціялістичного „Напшуду", в якім говориться:

„Що ми робимо, щоб показати, як ми господаруємо в краю з міліоновим населенням? Чому якнайскорше не вводиться автономії й не дається доказу, що то робиться власною охотою, не вичікуючи наказів із заграниці або всезагрожуючого мандату Ліґи Націй? В дійсности не бачимо нічого подібного. Не покладено навіть основ під вищу школу для Українців, бойкотується їх з формальних причин у польськім університеті, замикається їх університетські курси. Словом, не видно творчої праці над витворенням якогось способу співжиття, а все видно провізорію і провізорію зі взаємним дратуванням національного почуття. Безнастанно лямується над втручанням Найвисшої Ради й Ліґи Націй у наші справи, а нічого не робиться, щоби з власного почину зробити чужі інтервенції зайвими".

Що можна сказати до такого відгуку представників чужого й ворожого нам народу? Його під кождим оглядом треба признати цілком коректним.

Коли отже **безсторонні вороги й чужинці** знаходять такі слова зрозуміння для виступу Федака й осуду для польської політики, то певна річ, що від своїх братів і земляків ми маємо право сподіватись чогось більшого від сеї холодної коректности. На жаль, гра в політику й дипльоматію завела частину українського громадянства на такі манівці, що вони там остаточно розгубили ту крихту здорового розуму й національного такту, яка ще в них залишилася по тяжких переживаннях останньої доби.

Куди може завести політиканство й гра в дипльоматію, се видно зі статті „Залізного Стрільця", органу інтернованого в Калішу українського воядтва. „Залізний Стрілець" пише з приводу замаху Федака:

„Не можемо обійти мовчанням сумної вістки, яку принесли нам ґазети. В неділю, 25. вересня, у Львові **нерозумна рука екзальтованого фанатика** (підкреслення моє. — Р.) дала чотирі стріли до п. Начальника польської держави маршала Пілсудського. Ставлячися гостро-неґативно до всякого терору взагалі, не можемо не висловити свого протесту проти замаху на пана Маршалка, який є одним із небагатьох державних мужів, що щиро і прихильно ставляться до українського народу. І в ці тяжкі часи ми, інтерновані, відчуваючи на собі дружню руку, висловлюємо своє співчуття польському народови й армії в тім, що доля чудесно зберегла для них життє їх вождя, того славного нащадка Домбровського й Косцюшка, який привів Польщу до самостійного істнування".

Сумно й гидко стає на душі, коли бачиш таке плазування наших таборових дипльоматів перед польськими хлібодавцями. Трудно повірити, щоб національна честь і гідність могла так виродитися, щоб люде могли національно так здеморалізуватися. І цей виступ справді не можна вважати за прояв щирости: це тільки таборова дипльоматія. Але яка наївна, гидка й шкідлива дипльоматія!

Сей виступ, на жаль, не є одиноким. Польські часописи — мабуть, не без тайного злорадства й призирства — наводять таку телеграму, одержану польською ґенеральною адютантурою й підписану начальником групи інтернованих українських старшин ґенералом Удовиченком:

„Старшини й козаки бувшої армії У. Н. Р., інтерновані в обозі, глибоко обурені фактом замаху на начальника держави Маршалка Пілсудського, прохають його приняти запевнення в щирій симпатії до польського народу й його начальника, яку симпатію українська армія підтвердила власною кровю".

Таку саму телеграму післали „старшини й козаки б. армії У. Н. Р., інтерновані в таборі ч. 10" (у Калішу). Перед тим, як післали телеграму, тут ще відограли й маленьку, але дуже паскудну комедію. Як пише про це „Газета Каліска", „дня 28. вересня до команданта табору інтернованих ч. 10 у Калішу, майора Калінського, зголосилися особисто ґенерали й команданти бувших бриґад і полків армії У. Н. Р. та висловили свій жаль і біль з приводу довершення негідного (!) замаху на особу начальника польської держави у Львові. Згадані як найострійше заплямували цей загонистий вчинок і катеґорично заявили, що нічого спільного з тим фактом їх не вяже і просили одночасно подати це до відома вищих властий. Щасливі, що рука Провидіння оборонила першого маршалка Польщі, вони посилають йому найсердечнійші поздоровлення і желання довгих днів праці на славу краю".

Цього мало. На доказ свого глибокого признання й симпатії до особи начальника польської держави інтерновані Українці виставили в таборі памятковий камінь у честь його відвідин табору дня 15. травня б. р.

Отже коли дійшло до збройного конфлікту між одною частиною українського народу та Поляками, друга частина того-ж самого українського народу стає не по стороні українській, а по стороні польській. Для особи Українця — Федака та частина має лише слова найгострійшого осуду, а для особи Поляка — Пілсудського — лише слова симпатії й признання. Се все занадто дико, фантастично й неймовірно, щоб бути щирим. Просто не віриться, щоб люде з українською кровю в своїх жилах могли допустити себе до такого занепаду національного почуття.

Ні! се тільки таборова, хуторянська дипльоматія, се тільки вияв бажання прислужитися, поцілувати панську ручку, хоч і хотілося-б краще її вкусити. Може ласкавий пан зволить дати хоч дулю, хоч півдулі — аби під саму пику... Може хоробрі польські пани, побачивши таку покірність і запопадливість, підуть знов походом на большевиків, щоб допомогти таборовим та інтернованим політикам і дипльоматам знов дістатися до влади.

Та не в той бік вітер дує. Польща була трохи загризлася з большевиками, але ті на неї так нагримали, що вона, як побитий пес, піджала хвіст і сховалась під лавку. Більше того, вона умовою від 7. жовтня зобовязалась виcлати зі своєї теріторії Петлюру й Тютюнника, не кажучи про багатьох инших, і тим доконала такого переступства проти міжнародніх законів політичного захисту й такого віроломства проти своїх вчорашних союзників, якого ще не чувано в світі.

Чи за це таборові дипльомати в такий негідний спосіб розписались у своїй національній несвідомости? Чи за таку подяку вони заслужили собі почесний титул „гірше Ляха"? Чи за цей шмат гнилої ковбаси вони продали своє почуття національної єдности й виставили себе на глум і на сміх перед цілим українським народом?

„Розкуються незабаром заковані люде; настане суд!" Будемо вірити, що коли той суд настане, гріхи **нікчемних одиниць** не впадуть тоді на цілі галузи українського народу, й коли „одцурається брат брата і дитини мати", то не одцурається Галичина Великої України, а Велика Україна Галичини.

Берлін, 14. жовтня.

Радянин.

ПРИГОТОВАННЯ ДО НОВОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Докази, що Японія на передодні війни. — Що то є програма „вісім-вісім"? — Хто її має а хто виконує? — Морські потвори й воєнні фльоти. — Хаос думок у Союзі Народів.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Парижський щоденник „Ню Йорк Геральд" приніс надзвичайно важні вісти про японсько-американське суперництво. Тії вісти мають спеціяльне значіння особливо тепер, коли світ інтересується вашинґтонською конференцією в справі розброєння.

Автор стверджує, що Японія не думає розброюватися: Війсковий буджет Японії виносить 49% загального буджету, з чого 17% йде на армію, 32% на воєнну фльоту (кораблі найновійшого типу). Рівночасно в американськім буджеті видатки на воєнну фльоту становлять 7%, в англійськім ще менше, бо 6.7%. Се значить, що Японія знаходиться на передодні війни, як у 1914 р. знаходилася Німеччина. Тільки ріжниця в тім, що Апонія витягнула науку з німецького нещастя й уживає на зброєння 49% буджету, а не 31%, як робила Німеччина перед самою війною.

Японія ще в р. 1909 приняла т. зв. **„програму вісім-вісім".** Засад тої програми полягає на досвіді, що великі воєнні кораблі по вісьмох літах тратять ссвою першорядну вартість і треба будувати нові. Супроти того Японія що вісім будує по вісім нових воєнних кораблів найдорожшого й найбільшого типу в двох ґатунках, разом 16. Виконання сеї програми буде завіршене в 1928 р. Инші держави держаться також тої програми, але в практиці зарядили на якийсь час переву в будові, а то ізза величезних коштів. І тим Японія має лучше становище в суперництві та в недовгім часі тсане на морі наймогутнійщою державою світа. Японські воєнні кораблі будують і уряджують в найбільшій таємниці, заосмотрюючи їх у прилади, яких не знають инші держави. Особливо дві їх морські потвори наводять страх: се воєнні кораблі „Каґа" і „Тоза". Вони мають по 700 стіп довготи, по 41.000 бочок поємности, по 23 узли скорости й батерії зі стрільнами по 2.460 фунтів ваги, — коли найбільший американський корабель, який щойно будується („Колорадо"), матиме тільки 600 стіп довготи, 32.000 бочок поємности, 21 узлів скорости й стрільна по 2098 фунтів ваги.

Дальше твердить автор, що Японія хоче осягнути **диктатуру на водах,** передовсім на Спокійнім Океані та її замало вже бути одною з пятьох наймічніщих держав.

Японське правительство рішучо перечить всім тим вісткам і каже, що не хоче на нікого нападати, тільки хоче мати чим боронити своїх інтересів на Далекім Сході.

Слабою стороною японських зброєнь має бути підводна плавба, до якої Японці мають менше надаватися, й летунство. Але над уліпшеннями в тих двох напрямах працюють ... сильно самі й при допомо... нятих англійських добро... ців. В останних місяцях за... жували вони 100 англійс... добрих летунів і 200 сіямсь...

Женевський кореспондент ...іж часописі обговорює глум... во відношення Союза Наро... до вашинґтонської конфер... ції. Союз Народів — пише ... — уділив уже свого благосл... венства тій конференції, а... він не розуміє її значіння. Союз Народів переконаний, що головним предметом нарад буде відношення Японії до Америки. Тимчасом Америці залежить тільки на вдержанню т. зв. політики отвертих дверей (свобідної торговлі й т. д.) в Китаю й инших краях. Одні представники в Союзі Народів кажуть, що Франція відіграє роль судді у Вашинґтоні, инші, що Англія.

О. Н.

Відень, 16. жовтня, 1921.

Хор. Матвій Кунда.

В УКРАЇНСЬКІМ ЛЬВОВІ.

(Спомини з падолиста, 1918 р.)

На день першого падолиста минулого року був скликаний зїзд делеґатів з провінції у Львів.

Приїзджаю стрийським поїздом на головний львівський двірець о год. 7 рано, дивлюся й очам не хочеться няти віри. Це не сон а ява! І до нас завітала вже так довго ожидана воля й столиця голицької України — город Львів нарешті в руках свого правого власника — українського народу.

На двірці повнять службу війська з народними українськими відзнаками та розоружують всіх австрійських жовнярів і старшин, які знаходяться на двірці, а відібрані оруже складають в одно місце. Коли гляну на Українця, жовняр він чи цивільний, виджу, що в очах всіх пробивається безмежна радість. Всі виштаються, повнять своє діло, та якось не так по звичайному шаблеону але зі святочним, поважним настроєм. Тай годі інакше, бо цеж перший день служби не для чужих, а для себе самих — для України.

Від зелізничого урядника, що з українською відзнакою повнить службу руху, дістаю бажані інформації, виходжу з двірця і сідаю у трамвай.

В трамваю ніхто про ніщо инше не говорить, тільки про подію цеї ночі, про заняття Українцями Львова. Чую як якась Полька каже: „Там на пероні австрійський ґенерал не хотів зложити оружя — але коли побачив, що нема жарту, то таки мусів". В цій хвилині бачу крізь вікно трамваю відділ війська під проводом четара, що взиває людей до порядку. Чую як Поляки оповідають собі ріжні нісенітниці, між иншими й таке, що на поміч Українцям прийшла армія Бем-Ермолія. В міркуваннях Поляків пробивається їх патольоґічна психіка, — вони здивовані фактом, що Українці хочуть бути панами на своїй землі.

Коло костела св. Анни ревізія пасажирів за оружям. Полякам це не подобається, але сидять тихо. Здовж вулиць Городецької, Казимирівської та инших, якими проїзджаю, виджу українських піхотинців та самоходні стежі. Поруч старого „батька" ополченця виджу на самоході з крісом готовим до вистрілу цивільних і молоденьких ґімназистів, які ледви можуть підняти кріс. На всіх державних будинках повівають українські прапори.

Коло віденської каварні висідаю з трамваю і вже здалека бачу, що на ратушевій вежі, на якій перше навіть десь в кутику не було місце для українського прапору, має на головній щоглі гордо український синьо-жовтий стяг.

Всюди величезний рух. Коло віденської каварні стоїть стійка зложена з чотирьох жовнярів з крісами і револьверами. Проходить коло неї пятьох австрійських офіцирів-Поляків в повнім уоруженню. Один жовняр зі стежі чемно але рішучо взиває їх зложити оружя. З глумливими увагами та насмішками, певні себе, хочуть Поляки відійти без нічого. Та це їм не вдасться. Моментально двох жовнярів зі стежі виймає револьвери та мірить ними в Поляків, а двох других під...ить і відбирає їм оружя. ...джу по місті. ...инок маґістрату обсаджений ...країнським військом. Пе... ...оловним входом стоїть ...а машинових крісів. Ав...білі з українськими пра...ми їздять по всіх усюдах ...иказами, з муніцією, з хар...и.

...агазину оружа стереже ...нський 50-літний ополченець. Підступаю до його й три...чи питаю, чи не має охоти ...йти домів, коли війна вже ...нчилася і Австрії нема. „Я ...у дякую, що дожив цеї ...лі, коли можу стояти на ...ці в нашій столиці і служити Україні" відвічає обтираючи сльози радости старий жовняр — патріот та поважно далі повнить свою службу.

Приходжу до склепу „Союзного Базару" і чую, як наш селянин каже: „Дайте мені найгарніщу та найдорозшу відзнаку, нехай я собі її причіплю". Коли довідався, що вже всі випродані сказав: „Робіть що хочете й нехай коштує Бог зна кільки, я її мушу мати, бо й кол буду її носити, як не тепер, коли чоловік дожив такої великої хвилі?"

Виходжу з Базару й хочу піти ще тут й там, щоби наситити своє око видом українсько Львова. Але годі сидіти довше даром, похожати по місті і радуватися тільки, коли кожда хвилина йде на ваґу золота, а рук до праці треба. Піду до Народного Дому, відбираю прикази і найблищим поїздом виїзджу:

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

mutilated

ПЕРЕД РОЗПРАВОЮ ФЕДАКА.

Відкритий лист до польських суддів присяглих.

Польська преса доносить, що слідство в справі замаху Федака против т. зв. воєводи Грабовского буде незабаром закінчене і що Федак стане перед судом присяглих у Львові. Річ ясна, що Федака будуть судити iudices in causa sua (судьї у своїй власній справі), будуть судити молодого ідеаліста, який зранив непризнаного міжнародним правом адміністратора грабованої країни, безправного представника наїздників.

З того приводу звертаємо Вашу увагу на недавну судову розправу против вірменського студента Тейліріяна, який убив у Берліні турецького премієра Талаата-пашу, правного й законного представника турецької влади.

Вірменський студент убив турецького премієра зате, що він дуже кривдив вірменський нарід. Розправа, яку перевів німецький суд, виказала таке підложе убийства: Вже перед 10 літами молодо-турецька організація „Єдність і Поступ" на своїм зїзді в Солуні ухвалила „зробити Турками всїх підданих Туреччини" й заявила, що се може статися тільки насильством. До підданих Туреччини належали й Вірмени, як і не хотіли стати Турками. Боротьба почалася так: Шурин Енвера-паші Девдет, валі округа Ван, накарав арештувати з вибухом світової війни визначних Вірменів, причім убито богато невинних людей. А коли споборювали тим Вірмени піднялися до бунту в місті Ван, турецьке правительство постановило скористати з воєного часу й винищити Вірмен в цілій своїй державі. Талаат, що був тоді міністром внутрішних справ, зовсім не кривдся з тим пляном й виразно сказав членови німецького посольства: „Ми Турки мусимо скористати зі світової війни й основно позбутися внутрішних ворогів; тепер чужа дипльоматія не буде нам перешкоджувати в тій конечній роботі".

Ті слова Талаата не були сказані на вітер. Від тоді вимордували Турки 114.000 Вірмен, мужчин, жінок, дітей і старців. Вже в квітні 1915 вивезли вони з Цагороду на остров Тарзос опісля в горі Анадолю богато вірменських інтелігентів і т. д. — без ніякої вини й навіть без переслухання, зовсім як се робили й роблять Поляки в Галичині з Українцями. Але в одним треба признати моральну вищість Туркам над Поляками: Турецький уряд мав відвагу бодай отверто признатися до свого поведення супроти Вірмен і заявити, що бере відповідальність за те, що робить, коли польські наїздники, винищуючи український нарід, підло викручуються перед світом і брешуть, що вони „боронять спокійне населеннє Галичини перед бандами"...

А турецький уряд видав такий розпорядок з 9. вересня 1915: „Отсим зноситься цілковито право Вірмен жити і працювати в турецькій державі. Правительство, яке бере за се повну відповідальність, наказує неощаджувати навіть вірменських дітей в колисках! Не вільно робити ніяких вимків! Всіх Вірмен, навіть жінок і дітей, навіть хорих, які не можуть самі йти, треба виселити, причім зобороняється турецькому народови охороняти вигнанців. Темний турецький нарід, не маючи національного почуття, не вміє оцінити високої політики свого правительства, яка спонукує його до такого ділання. Строгість, поспішні марші, тортури й нужда — все те мусить бути приміненє супроти Вірмен і то зараз і без продишки в цїли винищення їх. Урядовцям наказується виконати все, чого та ціль вимагає, без остраху перед карою за се".

„О, Боже!" подумає той, хто не знає роботи польських наїздників... „Якжеж се страшне!"

А ми відповімо йому:

Так, се страшне. Але є ще страшнійші річи, які роблять Поляки, що знущаються над українським, білоруським і литовським народом вже третій рік на очах усеї Европи у Америки, знущаються таксамо, як Турки, тільки — називаючи свої знущання „охороною спокійного населення".

Ні, не таксамо, тільки далеко гірше, більш основно й більше жорстоко. Бачимо се з дальших наказів турецкого правительства. Незадовго видано такий розпорядок турецького уряду: „Дїйшло до нашого відома, що поодиноких урядовців поставлено перед воєнні суди за насильства супроти Вірмен. Се може остудити запал инших урядовців, тому забороняється робити щось подібне на будуче!"

З того бачимо, що турецькі військові суді не могли дивитися на знущання урядовців над вірменським народом і судили їх — всупереч виразній волі свого правительства, придержуючись законів, які охороняють невинних людей. А хто з Вас чув або бачив за три роки польських знущань, щоб польський суд потягнув до відповідальности хочби одного польського ката за страшні знущання над українським, білоруським і литовським народом? Казав Господь, що помилує Содому й Гомору, коли в ній знайдеться пятьох праведних людей. А в цілій Польщі не знайшлося навіть пятьох праведних суддів!

З дальших наказів турецького правительства бачимо, що Турки мимо всього милосердилися над Вірменами й їх дітьми, бо турецький уряд заборонив кормити вірменських дітей-сиріт у приютах. Польський уряд не потребує видавати таких зоборон, бо Поляки не тільки не кормлять українських сиріт, але вимордувавши їх невинних батьків, кидають сирти в горіючих хат, які підпалюють польські жовніри!

З таємних наказів турецького правительства бачимо, що Турки все таки мали якесь почуте права й потребували бодай претексту (видуманої причини) до переслідування Вірмен. Инакше не хотіли сповняти наказів свого уряду. Ось доказ на се: „Від визначних Вірмен треба вимушувати зізнання й документи про заговри против турецкої держави".

Польський загал не потребує ніякого претексту до переслідування инших народів. Всі польськ. партії від соціялїста Дашинського почавши, на шляхті скінчивши, навіть без видуманої причини кричать про потребу знищення инших народів і скольонізовання їх землі.

Цікавий такий указ турецького уряду: „Американський посол по наказу свого правительства знов звернувся до нас зі запитами, з яких бачимо, що американські консулі таємно розвідуються про все. На сі запити мусіли ми відповісти, що виселеннє Вірмен відбувається в добрих формах і без небезпеки для їх життя. Супроти сього звертається увагу на те, що (нищенням Вірмен) не треба робити дивовижі, бо се тимчасово важне з політичних причин. Нищеннє здержати аж до прибуття Вірмен у відповідну околицю".

У Східній Галичині, спеціяльно на Гуцульщині, американські посли вже третій рік мають нагоду дивитися на те, як Поляки перевишають Турків у злочинах і жорстокостях. І бачать се ріжні чужі місії, ріжні Червоні Хрести, ріжні організації Квейкрів. Але Полякам ніхто ніяких запитів не робить, — бо вони „союзники Антанти".

Дальший турецький указ такий: „Чужі офіцири фотографують трупи Вірмен при шляхах. При шляхах не сміють лежати ніякі мерці". Господи, Господи! У Східній Галичині чужі офіцири зробили тільки фотографії з трупів повішених і замучених Українців, що вони можнаб їх везти. Але досі ніхто не спонукав польський уряд видати бодай таку перестрогу. Мабуть тому, що Сх. Галичина після сен-жерменського договору знаходиться під суверенністю Антанти.... І польський магістрат у старім українськім місті Перемишлі далі виразно заборонює гребати тіла померших Українців на кладовищі...

Дальше видно з указів турецького уряду, що Турки й навіть урядовці турецкі ріжними способами скривали Вірмен перед переслідуванням уряду й помагали їм. Бо турецький уряд упоминає раз-у-раз, що за такі добродійні вчинки супроти Вірмен судитиме кожного. Польський уряд не потребує видавати таких перестерог, бо нікому невідомі факти милосердя польських урядовців або польської публики над політичними вязнями, переслідуваними і т. д.

В січні 1916 р. вийшов указ турецького уряду, забороняючий видавати урядові гроші на добродійні цїли для Вірмен, спеціяльно для вірменських сиріт. Польські урядовці не тільки ніде не видавали урядових грошей на добродійні цїли для Українців, Білорусинів і инших гноблених ними народів, але систематично заборонялисамим гнобленим робити складки на сиріт убитих і вязнів! Таких розпорядків польських старостів є безліч.

Одначе мимо найострійших указів турецького уряду дальше лучалися між турецькими урядовцями справдішні люде. Бачимо се з того, що в липні 1916 р. уряд за людяне поведеннє супроти Вірмен переніс турецького мутессаріфа з Дерес-Цору до Багдаду. А хто чув коли про перенесеннє якогонебудь польського урядовця за людяне поведеннє супроти політичних вязнів?! За три роки польських знущань не було ні одного слідства в тім напрямі.

З вірменських жалоб довідуємося, що арештованим Вірменам дозволяли Туркам брати з дому ріжні річи, які від них опісля грабувала по дорозі вся-ка голота. Нема скарг Вірмен, щоб вязнів грабували турецькі військові або цивільні власти. А кілько таких протоколярно й судово стверджених фактів, що польські офіцири й урядовці серед лютої зими обдирали до сорочки політичних вязнів!

Дальше бачимо, що в таборах, де інтерновано Вірмен, одержував кождий з них щодня кукурудзяний хліб, хоч турецька фронтова армія пухла з голоду. А подивіться на заприсяжені зізнання Галичан, інтернованих Поляками в таборах у Пикуличах, Бугшопах, Вісниу і т. д.! Тижнями не давали їм Поляки взагалі ніякого харчу, ні навіть води й не допускали харчів, привезених родиною, так, що тисячі Українців заморили голодом на смерть на очах усього світа! досі нема навіть одного слідства в тій справі і досі культурний світ не відібрав ще Польщі можности знущатися над народом у Східній Галичині!

Цікавий документ се донос німецького вчителя до берлінського уряду заграничних справ, в якім він описує знущання Турків над Вірменами й додає, що страшні плями грозять там упасти на честь Німеччини (як союзні Турків). Цікаво — кілько Французів написало такі звіти з Польщі про поведення Поляків супроти Українців.

Словом — Турки страшенно переслідували Вірмен в часі війни, майже таксамо, як Поляки галицьких Українців. І за се вірменський студент убив на вулицях Берліна турецького міністра. Він виступив як местник свого народу. І німецький суд оправдав його. Перед цілим світом виставив йому свідоцтво своїм вироком, який наче каже до местника: „Ти праведно поступив, убивши ката, що переслідував твій гноблений нарід. Ти поступив як мущина, і можеш свобідно ходити по білім світі, маєш право сміло дивитися в очи людям".

Гарно довідався широкий світ про Вірмен з судової розправи з приводу убиття турецького представника на чужині. Довідався й оправдав убийника. Бо не міг його засудити.

Панове Судді!

Ми подали Вам у сім листі самі правдиві факти і правдиві порівнання. Ви присягали, що будете судити по совісти й по справедливости. Чи Ви засудите того молодого ідеаліста, чи ні — ми Вас не уважаємо законним суддями, бо Ви заінтересовані представники гнобителів і наїздників. Але сі факти уважаємо потрібним пригадати Вам перед розправою, перед убийством, яке Ви можете доконати. Судіть!...

Та не забувайте, що засудом молодого ідеаліста поновите тяжку зневагу могил Ваших власних героїв, засуджених катами царської Росії.

Пригадайте собі однодушний увільняючий вирок польських судів присяглих і обсипанє квітами Добродзіцкої, яку судили за кинення бомби на царського губернатора Скалона у Варшаві!

Зневажите одним засудом богато Ваших могил, оплюгавите богато Ваших памятників — на кладовищах від Варшави аж по тундри сибірські, де загинули мученики на шибеницях тих Поляків, що боролися з російським наїздом за волю Рідного Краю.

Судіть!...

А. Ч.

ДОПИСИ

—о—

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Поклик до всіх шеровців „Народної Торговлі".

Довідуюся, що „Народна Торговля" вже більше не істнує і не буде істнувати, та що вже нема надії, аби які гроші вернулися. Значить, 200.000 долярів бідних Українців вже пропало.

По моїй думці то наш суд над панами з „Народної Торговлі" ще не пропав і кара за злочин мусить бути! Отож, панове шеровці „Народної Торговлі", як Ви знали зложити таку суму гроший і дати драбам, аби за наші гроші їли і пили та з нас сміялися, що дурні люди зложили, бо навіть бідні вдови відривали від своїх дітий останний цент і дали в надії, що кілька гроший то цента возьмуть два, — тож не жалуй, брате, тепер дати ще пару долярів і заспівати їм вічную память. Бо був би, брате, встид і гріх, аби кілька шахраїв здурило 1.300 шеровців.

Не дивуюся тим людям, що не знають читати і писати та далися натягнути, але дивуюся тим визначнійшим людям, котрі є грамотні, і навіть бізнес мають, а не возьмуться до обрахунку з тими панами.

Отож як вони не хотять взятися до роботи, бо ще треба буде дати по пару долярів, а їм того шкода, то найлїпше возьмімся ми, простаки, і з ними порахуймося, де наша праця: чи вони кинули її у воду, чи вогонь спалив, чи бізнес не йшов, чи що иншого подібного сталося, що жадного справоздання нема. Я маю надію, що ми, недосвідчені, швидше з ними упораємося ніж тоті перші.

Отож, аби улекшити той тягар совісти і стримати в очах сльози, котрі котились і ще тепер неодному котяться з жалю, що дав свою працю і не знає, де вона обертається, то найліпше буде зробити в той спосіб: пійшла корова, найже йде і теля! Страть, брате, ще пару долярів та прийди на збори і скажи свій суд над тими панами з „Народної Торговлі". Коли вони винні, то мусять бути покарані; а як невинні, то най ідуть в мир і більше не согрішають.

Отож прошу всіх шеровців „Народної Торговлі", аби були ласкаві написати лист до мене (на низше подану адресу), за кілько хто купив шерів, і чи прийдете на збори, і де хочете, аби збори відбулися, бо після голосів збори відбудуться там, де буде більшість.

Іван Слободзян,
787 N. 24 St., Philadelphia, Pa.

ШЕНАНДОА, ПА.

Жертви для старого краю.

На руки тутешнього Українського Поступового Клюбу зложили добровільні жертви на оборону й підпомогу нашого народу і краю отсі добродії: П. Яхимець $16.00; П. Онисик, Ат. Гевчук і А. Дишель по $10.00; І. Ракшава $6.00; о. П. Єзерський, П. Рудий і Я. Кузьма по $5.00; Анд. Гевчук і В. Шевчук по $3.00; М. Павлюк $2.00; Ф. Бзура, А. Палик, І. Пинчак, І. Бурян, А. Павук, П. Пашник, С. Волосковський, І. Джинджирних, С. Дудка, Ф. Максимчук, П. Фик і Н. Солима по $1.00. — Разом $83.00.

Сі гроші розділено так: Каблеграма до Лондону (71 слів) дня 24. мая б. р. $21.30; Січовим Стрільцям на адресу д-ра С. Смаль-Стоцького в Чехо-Словаччині $30.00; українським калікам і сиротам у Галичині на адресу Земельного Банку Гіпотечного у Львові $20.00; до Української Місії у Вашінгтоні (замість українського Бонду Свободи) $11.70. — Разом $83.00.

Зі старого краю прийшли на наші руки ось такі дві посвідки:

Львів, 27. вересня 1921.

До Українського Поступового Клюбу в Шенандоа, Па.

Повідомляємо ввічливо, що присланий дня 23. серпня чек (ч. 4721) на 32.166 Мп. ми зреалізували, струтивши кошти стемплювання 96 Мп., адміністрації і доручення 70 Мп. (разом 166 Мп.), а решту в квоті 32.000 Мп. виплатили ми після Вашого приручення, а то: 1) Фондови сиріт і вдів (на руки Вп. Проф. Д-ра К. Студинського) 16.000 Мп.; 2) Фондови заслужених діячів на народній ниві (на руки Товариства взаїмного кредиту „Дністер") 16.000 Мп.

Готові сповняти дальші поручення, остаємо з високим поважанням

ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК ГІПОТЕЧНИЙ
Др. Кульчицький, Л. Рожанський.

Прага, 1. жовтня 1921.

До Українського Поступового Клюбу в Шенандоа, Па.

Дорогі Земляки!

Прошу приняти мою найсердечнійшу подяку за ласкаву посилку жертви 2.386 чеських корон для тих наших збігців, що найбільше потребують помочи. Я Вашу жертву отримав і вона нам дуже стає в пригоді, бо фонди наші вичерпані. На останнім нашим засіданню розділили ми тих 110 тисяч, які у нас з американських жертв на сей місяць лишилися, так, що студенти отримали 46 тисяч, табор у Йозефові 42 тисячі, табор у Німецьким Яблонім 10 тисяч, а для незорганізованих лишилося 12 тисяч. Запотребовання було далеко більше, але годі, як більше нема. Затого ми Вам незвичайно щиро дякуємо за Ваш щедрий дар, бо він у нас будить надію, що ми й на другий місяць призбираємо тільки, що дамо конечно потрібну поміч Вашим братам.

Прошу приняти мій найнизший поклін

Др. Смаль-Стоцький.

Всім жертводавцям сердечно дякуємо.

ЗА УРЯД:
П. Онисик, предс.
Ат. Гевчук, кас.
А. Дишель, секр.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

NEW HAVEN, CONN.

Заходом Драм. Кружка „Бандурист", відбудеться в Ню Гейвен дня 5-го падолиста (новембра) 1921 р. на церковній галі під ч. 127 Парк стр. ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ в честь Івана Франка. Початок точно о годині 7-мій вечером. Концерт великий, бо складаєсь з 27-ох точок. Тож запрошуємо усіх, де всі спільно відсвяткуємо сей концерт в честь нашого найбільшого галицького поета та мученика Івана Франка. — За добре виконаннє програми ручить

56,7,8 „Бандурист".

SHENANDOAH, PA.

Заходом Товариства „Боян" в Шенандоа, Па., відограється в неділю, 6. падолиста 1921 р. в Парохіяльній галі театральне представленнє „КАРА ЗА ГРІХ", сумний образ з життя американського народа в 3-ох діях. Початок о годині 7.30 вечером. Вступ 75 і 50 цнт., для дітий 25 цнт. Запрошуєся всіх Українців місцевих і з околичних прибути як найчисленнійше на се представленнє.

57-58 КОМІТЕТ.

YONKERS, N. Y.

Українське Спів. Тов. ім. Лисенка в Йонкерс, Н. Й. відограє представленнє в трох діях

ЯВДОХА СВЕКРУХА
В НЕДІЛЮ, 6. ПАДОЛИСТА
в Prospect Hall.

Початок точно о годині 4.30 пополудни, а по представленню БАЛЬ до півночи. Режісер: М. Фатюк. — Просить ся всіх Українців місцевих і з околиці о численну участь.

56,8 КОМІТЕТ.

NORTHAMPTON, PA.

Заходом Тов. читальні Просвіти ім. Івана Франка, відограється представленнє „Сільського життя" в 5-ох діях в неділю, дня 6. падолиста 1921 р. в Українській галі на Newport Ave., Northampton, Pa. Початок о годині 7.30 вечером. Вступ для мущин 50 цнт., для женщин 35 цнт. Запрошуєся всіх Українців з Алентави, Бетлегем і Ормрод. Приходіть а будете вдоволені. Галя [illegible], простора, услуга добра, а представленнє, яке ще в тих околицях николи не грано. За що ручить

56,58 КОМІТЕТ.

CHICAGO, ILL.

Заходом Укр. Аматорського Кружка „Молодий Боян" в Савт Сайд Чікаго, відограєсь представленнє ВИХОВАНЕЦЬ, комедія зі співами і танцями в 3-ох діях Л. Янчука, в неділю, дня 6-го падолиста 1921 р. в Українській галі, 4950 So. Pauline Street. Початок о годині 7-мій вечером. Режісер і дірігент п. М. Матвіїв. На се представленнє запрошує Українців з околиці — КОМІТЕТ. 56,8

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ В НЮ ЙОРКУ І ОКОЛИЦІ! ПОЗІР!

Заходом Українського Тов. „Запорожська Січ" при помочи найліпших сил в Ню Йорку, Н. Й., відограється

ТЕАТРАЛЬНЕ ПРЕДСТАВЛЕННЄ

ДУШОГУБИ

драму в 5-ти діях І. Тогобочного.

Режісер **В. Карпович.** Упр. хору **Т. Онуфрик.**

В СУБОТУ, ДНЯ 5-ГО ПАДОЛИСТА 1921 Р.

в Українськім Народнім Домі, 217-219 E. 6th St., New York, N. Y.

Початок точно о год. 8-мій вечер. Вступ 75 і 50 центів.

По представленню БАЛЬ до години 2. по півночи.

58 КОМІТЕТ.

КАСОВИЙ ЗВІТ У. Н. СОЮЗА
за місяць жовтень 1921 р.

ПРИХІД:

Відділ	Заплатив	Відділ	Заплатив
1.	362.21	142.	86.74
2.	109.48	143.	42.19
3.	49.77	144.	55.55
4.	63.81	145.	36.72
5.	34.63	146.	52.29
6.	24.14	147.	130.17
7.	131.22	148.	10.04
8.	22.13	149.	39.37
9.	90.77	150.	9.05
10.	168.08	151.	42.83
11.	4.44	152.	16.23
12.	109.83	153.	19.96
13.	43.64	154.	46.95
14.	46.00	155.	184.72
15.	26.81	156.	27.83
16.	33.20	157.	55.82
17.	27.38	158.	7.85
18.	112.87	159.	32.65
19.	7.61	160.	76.66
20.	98.69	161.	38.77
21.	19.79	162.	38.05
22.	49.17	163.	34.00
23.	19.61	164.	28.57
24.	71.54	165.	102.56
25.	24.34	166.	28.72
26.	16.94	167.	15.85
27.	45.56	168.	94.88
28.	120.14	169.	22.70
29.	112.11	170.	151.79
30.	34.26	171.	38.81
31.	7.04	172.	43.98
32.	23.60	173.	27.96
33.	25.17	174	40.68
34.	49.68	175.	69.29
35.	22.99	176.	25.76
36.	31.81	177.	10.52
37.	20.38	178.	16.27
38.	202.28	179.	155.78
39.	55.27	180.	29.74
40.	19.12	181.	77.06
41.	42.41	182.	51.80
42.	73.79	183.	42.05
43.	16.11	184.	8.84
44.	65.29	185.	29.44
45.	93.78	186.	71.09
46.	26.38	187.	39.73
47.	15.62	188.	11.34
48.	75.12	189.	10.36
49.	6.31	190.	11.45
50.	20.92	191.	43.01
51.	46.34	192.	25.50
52.	18.18	193.	120.13
53.	36.73	194.	5.98
54.	11.96	195.	33.11
55.	38.78	196.	38.62
56.	55.10	197.	28.65
57.	62.21	198.	34.36
58.	29.03	199.	17.42
59.	84.84	200.	57.21
60.	6.38	201.	26.65
61.	62.07	202.	18.81
62.	72.65	203.	48.05
63.	227.27	204.	6.39
64.	78.50	205.	13.90
65.	136.42	206.	141.06
66.	60.66	207.	25.14
67.	65.19	208.	22.70
68.	19.52	209.	111.60
69.	85.25	210.	37.46
70.	203.53	211.	54.63
71.	16.65	212.	9.80
72.	31.42	213.	177.12
73.	22.03	214.	21.59
75.	44.85	215.	38.68
76.	156.35	216.	24.66
77.	50.99	217.	165.25
78.	142.97	218.	130.83
79.	8.00	219.	28.18
80.	23.94	220.	81.81
81.	115.30	221.	195.51
82.	44.30	222.	14.56
83.	64.11	223.	103.15
84.	8.70	224.	14.55
85.	74.69	225.	16.38
86.	79.69	226.	18.06
87.	63.09	227.	39.27
88.	11.64	228.	40.89
89.	15.79	229.	146.41
90.	71.10	230.	104.65
91.	141.97	231.	30.71
92.	16.71	232.	12.22
93.	14.21	233.	36.96
94.	40.73	234.	117.69
95.	45.77	235.	68.54
96.	145.51	236.	26.74
97.	32.74	237.	109.95
98.	111.05	238.	18.93
99.	117.43	239.	149.85
100.	48.56	240.	22.59
101.	41.91	241.	47.99
102.	212.44	242.	21.85
103.	51.49	243.	54.54
104.	141.50	244.	23.61
105.	82.34	245.	82.51
106.	139.39	246.	17.89
107.	42.79	247.	154.62
108.	55.76	248.	51.47
109.	105.63	249.	31.69
110.	25.71	250.	10.27
111.	19.65	251.	45.85
112.	129.45	254.	90.84
113.	64.65	255.	50.30
114.	54.98	256.	8.12
115.	19.81	258.	27.51
116.	9.82	259.	103.54
117.	72.90	262.	15.85
118.	68.37	263.	17.29
119.	21.32	270.	133.17
120.	93.59	273.	35.88
121.	59.31	274.	94.12
122.	12.50	276.	214.77
123.	35.00	277.	25.69
124.	39.20	278.	48.68
125.	18.07	282.	62.41
126.	26.33	283.	62.70
127.	69.90	286.	40.17
128.	29.09	288.	63.67
129.	13.05	290.	24.62
130.	145.97	291.	24.93
131.	24.40	292.	79.27
132.	100.91	295.	79.35
133.	132.04	296.	85.67
134.	17.73	300.	228.84
135.	132.71	301.	88.88
136.	108.70	303.	10.87
137.	60.55	308.	80.62
138.	25.06	314.	9.49
139.	26.09	315.	11.07
140.	46.15	316.	126.40
141.	11.96	317.	42.32

Відділ	Заплатив	Відділ	Заплатив
318.	32.22	364.	63.92
320.	29.68	365.	53.22
321.	45.12	367.	52.13
323.	46.80	369.	60.06
324.	48.47	370.	94.24
326.	90.85	371.	49.45
330.	76.37	373.	42.64
332.	34.60	379.	47.08
338.	194.18	380.	25.71
339.	51.61	381.	14.43
341.	55.32	384.	88.74
342.	71.28	385.	76.70
344.	15.90	388.	85.70
347.	27.24	391.	22.46
350.	48.62	392.	7.95
351.	17.98	393.	28.00
354.	32.73	396.	53.37
355.	42.36	400.	30.84
357.	14.66	401.	24.73
363.	52.32	402.	14.93

Процент від бондів	$ 1.843.75
Процент від морґеґів	196.25
Процент з банків	489.41
Сирітські части по бл. п.:	
Стефан Савіцький, від. 179	600.00
Іван Заслоцький, від. 179	500.00
Ник. Романяк, від. 284	800.00
Разом	$ 22.858.18

РОЗХІД:

Посмертне по бл. п.:	
Гр. Пухта, від. 15	1.000.00
Григорій Кошельовський, від. 67	1.000.00
Стефан Савіцький, від. 179	1.000.00
Ів. Заслоцький, від. 179	1.000.00
Ів. Ґричила, від. 200	500.00
Петро Волянський, від. 248	500.00
Ник. Романяк, від. 288	1.000.00
Запомоги з фонду запомогового:	
Мих. Челяк, від. 29	50.00
Ів. Фариняк, від. 109	50.00
Кароль Седзінський, від. 122	25.00
Вас. Осечук, від. 292	50.00
Виплати з фонду сирітського:	
Юр. Митрик, від. 62	354.00
Гнат Окаль, від. 87	82.88
Микита Слобода, від. 155	215.00
Михайло Подобінський, від. 254	812.00
Розходи адміністраційні:	
„Свобода" за орґан	2.735.10
Платня гол. уряду	445.00
Канцелярійні видатки	57.06
Гол. лікар за квартал	37.50
Печати для відділів	7.65
На цілі патріотичні, фонд народний	50.00
Позички на перший морґеч на реальности:	
Стах Микитка	5.500.00
Реальність фабричну	5.000.00
Разом	$ 21.471.19

БІЛЯНС:

Стан чинний:	
Готівка	$177.096.75
Морґеґі	61.770.00
Бонди	396.001.63
Реальність	19.500.00
Друкарня	29.000.00
Разом	$683.368.38
Стан довжний:	
Фонд посмертний	$380.656.89
Фонд резервовий	155.369.86
Фонд адміністр.	26.103.72
Фонд запомоговий	10.600.00
Фонд народний	209.41
Фонд конвенційний	3.797.59
Фонд сирітський	106.630.85
Разом	$683.368.38

С. Ядловський, гол. предс.
В. Левчик, гол. касієр
Р. Слободян, г. фін. секр.

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ У. Н. С.
МОЛОДЕЧИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
за місяць жовтень 1921 р.

ПРИХІД:

Відділ	Заплатив	Відділ	Заплатив
1.	16.75	165.	8.50
2.	8.65	168.	10.60
3.	2.80	170.	6.55
4.	2.25	174.	3.82
5.	3.85	175.	3.15
7.	21.60	176.	2.95
9.	16.45	179.	9.00
10.	2.03	181.	10.00
14.	1.15	182.	4.75
15.	3.60	192.	1.15
16.	5.18	193.	7.20
18.	10.65	196.	1.40
21.	1.13	198.	2.05
22.	8.80	200.	7.20
24.	4.75	203.	2.95
25.	1.00	206.	10.95
28.	13.30	208.	1.80
29.	5.85	209.	7.45
30.	2.25	210.	5.25
38.	20.95	211.	3.85
39.	3.80	213.	15.55
41.	4.10	214.	2.30
42.	5.40	217.	16.88
44.	13.95	218.	16.00
45.	4.95	220.	9.00
51.	4.28	221.	4.60
52.	90	223.	7.70
53.	2.70	224.	90
55.	5.90	225.	1.00
57.	5.20	226.	1.55
58.	3.20	228.	5.25
60.	90	229.	4.50
61.	4.05	230.	9.70
62.	4.75	232.	1.40
63.	20.00	234.	20.75
64.	2.05	237.	11.55
65.	7.05	239.	7.95
66.	68	241.	3.15
67.	1.13	242.	50
68.	2.50	243.	12.60
70.	11.48	244.	25
73.	1.58	245.	7.90
75.	4.35	247.	16.45
78.	5.20	248.	2.05
80.	45	250.	1.58
81.	4.05	251.	4.30
83.	9.50	258.	3.38
85.	7.20	259.	8.55
87.	8.85	262.	1.35
90.	5.85	270.	16.45
91.	9.90	274.	8.10
94.	3.45	276.	33.55
96.	7.45	278.	6.55
97.	1.15	282.	8.00
98.	4.10	283.	5.25
99.	16.43	288.	8.55
100.	3.60	289.	7.70
102.	20.05	295.	2.55
103.	1.80	296.	2.03
104.	16.20	300.	18.68
105.	4.35	301.	8.55
106.	2.70	308.	14.95
108.	6.55	316.	5.40
109.	3.60	317.	1.80
110.	1.58	320.	2.25
112.	6.30	321.	3.38
114.	1.80	323.	4.10
116.	1.15	324.	5.25
120.	3.08	326.	8.55
121.	8.80	332.	2.95
123.	1.80	338.	17.55
124.	6.30	341.	3.60
128.	2.05	342.	10.35
130.	2.25	347.	6.30
131.	1.65	350.	1.35
132.	21.60	357.	70
133.	8.80	363.	4.50
135.	2.70	364.	2.48
136.	10.35	365.	1.85
137.	5.25	367.	2.50
142.	6.30	369.	6.60
146.	2.05	370.	6.55
147.	25.00	371.	5.40
149.	4.50	379.	3.85
155.	23.25	380.	3.15
159.	3.83	384.	7.75
160.	11.05	385.	2.55
161.	4.10	388.	4.35
163.	2.03	396.	3.83

Процент з банку	$ 12.21
Разом	$1.169.11

РОЗХІД:

Посмертне по бл. п.:	
Анастазія Роман, від. 339	$ 200.00
Платня робітника	125.00
Разом	$ 325.00

ЗІСТАВЛЕННЄ:

Готівка з кінцем місяця вересня	$1.599.47
Прихід за жовтень	1.169.11
	$2.768.58
Розхід за жовтень	325.00
Готівка з кінцем місяця жовтня остає	$2.443.58

С. Ядловський, гол. пред.;
В. Левчик, гол. касієр;
Р. Слободян, г. фін. секр.